

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU UAB „EUROVAISTINĖ“ TEIKIANT PASLAUGAS TYRIMO

2019 m. spalio 22 d. Nr. (19)SN-146)SP-108
Vilnius

2019 m. rugpjūčio 5 d. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje gautas Pareiškėjo G. K. (toliau – Pareiškėjas) skundas, kuriame nurodoma, jog Pareiškėjas yra neįgalus nedirbantis asmuo. Skunde rašoma, jog Pareiškėjo gaunamos pajamos yra mažesnės negu senatvės pensijas gaunančių asmenų (vyresnio amžiaus asmenų), tačiau „neįgaliam taip kaip ir visiems neįgaliesiems Eurovaistinių tinklas Lietuvos Respublikoje nustatyta vidaus tvarka atsisako išduoti Eurovaistinių senjorų nuolaidoms prilygintą kortelę“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta). Pareiškėjo teigimu, dėl šios priežasties „negaliu įsigyti gyvybiškai svarbių vaistų savo ligoms gydyti ir turiu kęsti nepakeliamas kančias bei sumenkinimą, nors Lietuvos Respublikoje valstybė laiduoja senatvės ir invalidumo pensijas“. Pareiškėjas teigia, jog „teisės į kompensacijas ir nuolaidas neįgalųjų yra lygios kaip ir senatvės pensininkų“.

Seimo kontrolierė, laikinai pavaduojanti lygių galimybių kontrolierių, Milda Vainiutė (toliau – Lygių galimybių kontrolierius), vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 2 dalimi, 2019 m. rugsėjo 10 d. raštu Nr. (19)SN-146)S-519 kreipėsi į UAB „Eurovaistinė“ (toliau – Bendrovė, Eurovaistinė) administraciją, prašydama pateikti informaciją, ar Bendrovė, teikdama paslaugas bei parduodama vaistus asmenims su negalia, taiko specialiai asmenims su negalia skirtas nuolaidų programas; kokiomis sąlygomis asmenys su negalia naudojami Bendrovės paslaugomis bei įsigyja vaistus; ar vyresnio amžiaus asmenims, senatvės pensininkams Bendrovė taiko nuolaidų programas; koku būdu.

Paprašyta pateikti kitą su tyrimo esme susijusią reikšmingą informaciją bei įrodymus.

Lygių galimybių kontrolierius

n u s t a t ė:

Tarnyboje 2019 m. rugpjūčio 30 d. gautame Bendrovės rašte nurodoma, jog Bendrovėje nuo 2016 m. vasario 1 d. galioja Lojalumo programos taisyklės (toliau – Taisyklės), skirtos visiems fiziniams

asmenims, sulaukusiems 16 metų. Pagal šias Taisykles visi asmenys gali įsigyti nuolaidų kortelę (toliau – Kortelė), kuri suteikia galimybę naudotis specialiomis akcijomis, nuolaidomis bei pasiūlymais. Šiuo metu pagal Taisykles yra išduodamos dviejų tipų Kortelės, t. y. (i) lojalaus kliento kortelė, su kuria gaunamos specialios nuolaidos ir (arba) kiti išskirtiniai pasiūlymai, ir (ii) Senjoro kortelė, kurią gauna asmenys, sulaukę senatvės pensijos bei pateikę asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą ir senatvės pensininko pažymėjimą ar kitą pažymėjimą, patvirtinantį, kad asmuo yra sulaukęs senatvės pensijos amžiaus. Senjoro kortelės turėtojui suteikiamas iki 30 % (maisto papildams – 30 %, kosmetikai – 25 %, kitoms prekėms iki – 20 %) nuolaidos pasiūlymas, perkant ne mažiau kaip tris pilnas prekių pakuotes, kurių vienos kaina ne mažesnė kaip 1,50 EUR, ir negalioja prekėms, įsigyjamos su kompensuojamųjų vaistų pasu, pradinio maitinimo kūdikių iki 6 mėnesių mišiniams, dovanų kuponams, produktų rinkiniams ir kontracetiniams vaistams. Taigi, visi asmenys lygiaverčiais pagrindais turi teisę patys savarankiškai nuspręsti ir pasirinkti, dalyvauti dviejų rūšių Bendrovės lojalumo programoje arba ne, t. y. nuo 16 metų iki senatvės pensijos amžiaus ir jau sulaukus senatvės pensijos amžiaus. Atitinkamai ir neįgalieji, įsigiję Kortelę, be apribojimų dalyvauja lojalumo programoje, kaip ir bet kuris kitas asmuo, visiškai jų nediskriminuojant ir neišskiriant. Tik neįgaliesiems asmenims skirtų kitokių lojalumo programų Bendrovė netaiko.

Visi 16 metų sulaukę fiziniai asmenys gali įsigyti Eurovaistinės lojalumo Kortelę ir naudotis nuolaidomis, akcijomis bei pasiūlymais, skirtais Kortelės turėtojui. Bendrovė atkreipia dėmesį, jog asmenys su negalia taip pat be jokių išskirtinių apribojimų gali įsigyti Kortelę bei kas mėnesį naudotis skirtingais įvairaus pobūdžio pasiūlymais, nuolaidomis bei akcijomis, pavyzdžiui, visose Eurovaistinės vaistinėse lojalumo programoje dalyvaujantys asmenys su Kortele, be visų kitų nuolaidų, liepos mėnesį galėjo įsigyti AND kraujospūdžio matuoklių, termometrų ir inhaliatorių su iki 40 % nuolaida, o *Microlife* – su iki 35% nuolaida, kosmetikos priemonių su – 25 % nuolaida, odos priemonių *Numis Med urea* ir *Numis Med sensitive* – 40 % nuolaida. Su Kortele daugybei burnos higienos priemonių buvo taikoma 40% nuolaida, žaizdų ir įdrėskimų *Eurocare* pleistrams ir elastiniams medicinos tvarsčiams antrai prekei buvo taikoma 50 % nuolaida, daugeliui moters higienos reikmenų antrai prekei buvo taikoma 50 % nuolaida. Rugsjūčio mėnesį su Kortele regėjimo preparatams buvo taikoma 40 % nuolaida, įvairiems maisto papildams – 25 % (*New Nordic, Live well*), 35 % (*Sparthot, Mollers*), 40% (*Wallmark*) nuolaida, įvairiai saulės kosmetikai taikomos 30 % (*Bioderma, Photoderm, Australian Gold, Filorga, Avenue, Eucerin*) bei -40 % (*Pharmaceris, Alma K, P20*) dydžio nuolaidos, dantų pastai *Velym* taikoma 60 % nuolaida bei daugelis kitų nuolaidų bei akcijų.

Bendrovė atkreipia dėmesį, jog nepaisant to, kad kiekvieną mėnesį ji taiko skirtingas nuolaidas įvairiems vaistams, tačiau konkretaus vaisto konkretūs nuolaidų dydžiai negali būti reklamuojami, t. y.

nėra išskiriami ir atvaizduojami, rodant procentinę kainos sumažinimo išraišką vaisto etiketėje, kadangi, pagal imperatyvius Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo keliamus reikalavimus (50 str. 4 d. 13 p.), gyventojams skirtoje vaistų reklamoje draudžiama nurodyti kainų sumažinimą. Maža to, farmacijos teisė įpareigoja, konkrečiam vaistui taikant konkrečią nuolaidą, akcijos metu sumažintą vaisto kainą taikyti visiems asmenims vienodai, tiek turint lojalumo Kortelę, tiek vaistus įsigyjant be jokios kortelės, todėl asmenys su negalia konkretų vaistą jam taikomos nuolaidų akcijos metu įsigyja su nuolaida tokiomis pačiomis teisėmis kaip ir visi kiti.

Pagal šiuo metu galiojančias Taisykles, Senjoro nuolaidų korteles gali įsigyti asmenys, sulaukę senatvės pensijos amžiaus. Nuo 2016 m. vasario 1 d., kada buvo patvirtintos Taisyklės, Bendrovė pasirinko įgyvendinti vienos konkrečios krypties lojalumo projektą ir sukurti atskirą lojalumo programą, skirtą vienai konkrečiai socialinei grupei, išsiskiriančiai objektyviu ir įstatyminiu lygmeniu numatytu požymiu – senatvės pensiją gaunantiems asmenims. Bendrovė, jausdama socialinę atsakomybę bei suprasdama pensininkų, kaip santykinai didelę dalį Lietuvos visuomenės sudarančios socialinės grupės dalies socialinį bei finansinį pažeidžiamumą, siekė padėti senatvės pensijos sulaukusiems žmonėms sekdamą pačios valstybės pavyzdžiu, kuri taip pat diferencijuoja asmenis pagal įvairius objektyvius kriterijus ir suteikia įvairias skirtingas lengvatas. Pavyzdžiui, senatvės pensijas gaunantiems asmenims valstybė suteikia lengvatas šildymo bei vandens išlaidoms, daliai būsto renovacijos kaštų padengti, neima valstybės nustatytos rinkliavos už asmens tapatybės kortelės arba paso išdavimą ir keitimą bendra tvarka, suteikia kompensacijas už šiukšlių išvežimą, taiko žemės mokesčio kompensaciją ir daugelį kitų lengvatų. Tuo tarpu išskirtinai neįgaliesiems valstybė taiko tokias lengvatas: asmenims, kuriems nustatytas 0–25 % darbingumo lygis, finansuojama 100 % bazinės kompensuojamųjų vaistų kainos, o asmenims, kuriems nustatytas 30–40 % darbingumo lygis, kompensuojama 50 % bazinės kompensuojamųjų vaistų kainos. Valstybė neįgaliesiems asmenims, diferencijuodama nustatyto nedarbingumo lygį, taip pat taiko įvairias kitas lengvatas: gydymo išlaidoms, nustatė ženklą „Neįgalusis“ ir neįgalių asmenų automobilių statymo kortelės naudojimo tvarką, suteikė teisę vykti be eilės per pasienio kontrolės punktus bei kt., kas nėra taikoma senatvės pensijos amžiaus sulaukusiems asmenims.

Taigi, tiek valstybės sukurtos programos, tiek Bendrovės taikoma lojalumo programa neturėtų būti traktuojama kaip diskriminuojanti bet kuriuos kitus žmones, įskaitant neįgaliuosius, o tik kaip diferenciacija pagal skirtingus objektyvius pagrindus ir aplinkybes ir ne visais atvejais palyginamas dvi skirtingas subjektų grupes: asmenis su negalia ir pensininkus. Bendrovės nuomone, senatvės pensiją gaunantys asmenys ir neįgalumo pensiją gaunantys asmenys dėl visumos juos charakterizuojančių objektyvių aplinkybių, gyvenimo veiklos pobūdžio yra skirtingose aplinkybėse, todėl jokių būdu

negalima atlikti objektyvaus ir teisėto palyginimo galimai diskriminacijai identifikuoti vaistinės prekių pardavimo srityje. Senatvės pensija yra laikoma išmoka, materialiniu aprūpinimu, kurią gauna žmonės atsižvelgiant į valstybės nustatytą įgytą pensinį amžių, kurios dalis priklauso nuo sukaupto darbo užmokesčio ir sumokėtų įmokų į valstybės biudžetą, o netekto darbingumo pensija yra skiriama asmeniui, kuriam nustatytas vienoks ar kitoks darbingumo lygis, kuris gali būti netgi laikinas, o tokios neįgalumo pensijos dydis priklauso nuo asmens darbingumo lygio bei darbo stažo.

Teigiama, jog Bendrovės Senjorų lojalumo programos tikslinę grupę sudaro ir šios programos teikiamomis naudomis šiuo metu naudotis iš tiesų gali visi asmenys, įskaitant ir neįgaliuosius, kurie yra sulaukę senatvės pensinio amžiaus.

Rašte taip pat nurodoma, jog Bendrovė savo veikloje veikia vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu asmens ūkinės veiklos laisvės ir iniciatyvos principu, pagal kurį, nepriklausomas ūkio subjektas turi teisę pasirinkti vienokį ar kitokį marketingo bei kainodaros strateginį būdą, nepažeidžiant imperatyvių teisės aktų reikalavimų. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą savo bylose yra pasisakęs, kad tokia minėta (asmens ūkinės veiklos laisvės principo) sąvoka „yra plati ir suponuoja ūkio subjektų netrukdomo pertvarkymo, jų veiklos pobūdžio keitimo galimybes, netrukdydama, reaguojant į rinkos pokyčius ir kt.“

Tuo tarpu Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje numatyta, jog šio įstatymo paskirtis yra užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Tarnyba savo sprendimuose yra ne kartą pasisakiusi, kad Lygių galimybių įstatymu prekių pardavėjai, gamintojai ar paslaugų teikėjai įpareigojami įgyvendinti lygias galimybes dėl įtvirtintų draudžiamų diskriminavimo pagrindų.

Konstitucinis Teismas 1996 m. sausio 24 d. nutarime taip pat yra konstatavęs, jog „Konstitucijos 29 straipsnio antroje dalyje nustatyta, kad žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Tačiau patys asmenys būna skirtingi, ir leidžiant įstatymus tam tikrais atvejais į tai atsižvelgtina. Pavyzdžiui, jei įstatyme visuomenės labui ar humanizmo siekiais bus atsižvelgta į asmenų socialinės padėties skirtumus, tai savaime dar nereikš asmenų lygybės principo pažeidimo. Be to, neretai įstatymai skiriami tik tam tikroms asmenų kategorijoms arba galioja tik esant tam tikroms situacijoms, į kurias patenka vienos ar kitos kategorijos asmenys. Teisinio reguliavimo būdus ir turinį lemia socialinio gyvenimo įvairovė <...>“. Taigi, skirtingas asmenų traktavimas dėl socialinės padėties gali būti pateisinamas teisėtu tikslu ir nebūti suvokiamas kaip lygių galimybių pažeidimas, nes skirtingos socialinės grupės atsiduria ir gali atsidurti skirtingose aplinkybėse, kurios gali lemti skirtingą šių

socialinių grupių traktavimą. Šiuo atveju Bendrovės pasirinkta senatvės pensijas gaunančių asmenų auditorija yra paremta objektyviais faktoriais, kurie įtakoja senėjimo procesus bei iš to kylančias pasekmes, pagal savo fizinės sveikatos būklę, sergamumo / susirgimo tikimybę ir atsižvelgiant į Bendrovės veiklos pobūdį ši tikslinė auditorija pasirinkta remiantis Konstitucijoje minėtu įtvirtintu ūkinės veiklos laisvės ir iniciatyvos principu, dėl to nežeminant, nediskriminuojant nė vienos grupės žmonių, kaip tai aptariama minėtame Lygių galimybių įstatyme, tačiau nuo tam tikro amžiaus visiems be išimties suteikiant didesnės apimties pagalbą.

Pažymima, kad, vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 7 dalies 8 punkto nuostatomis, tiesiogine diskriminacija nėra laikomi atvejai, kai ribojimų, specialių reikalavimų arba tam tikrų sąlygų dėl asmens socialinės padėties teisinį reguliavimą pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis. Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymo 2 straipsnio 10 punkte paslauga yra apibrėžiama bet kokia savarankiška, paprastai už užmokestį atliekama ūkinė komercinė veikla, kurios nereglamentuoja nuostatos dėl prekių, kapitalo ar asmenų judėjimo laisvės, kaip nurodyta Europos Bendrijos steigimo sutarties 50 str. Europos Bendrijos steigimo sutarties 50 straipsnyje paslaugomis įvardijamos „tokios paslaugos, kurios paprastai yra teikiamos už užmokestį ir kurių nereglamentuoja nuostatos dėl prekių, kapitalo ir asmenų judėjimo laisvės. „Paslaugas“ sudaro: a) pramoninio pobūdžio veikla; b) komercinio pobūdžio veikla; c) amatininkų veikla; d) laisvųjų profesijų veikla“. Todėl Bendrovės teikiama nuolaidų programa senatvės pensiją gaunantiems asmenims priskirtina paslaugų apibrėžčiai taip, kaip tai nustatyta Paslaugų įstatymo 2 straipsnio 10 punkte bei Europos Bendrijos steigimo sutarties 50 straipsnyje, atsižvelgiant į Lygių galimybių įstatymo keliamus reikalavimus bei Konstitucijos suteikiamas teises. Pagal Europos Teisingumo Teismo praktiką, skirtingą asmenų vertinimą galima pateisinti objektyviomis aplinkybėmis ir toks skirtingas traktavimas vienodose situacijose neturėtų būti laikomas diskriminacija.

Remiantis pirmiau išdėstyta informacija, Bendrovė laikosi pozicijos, jog šiuo metu įgyvendinama lojalumo programa neprieštarauja įstatymams bei jokia būdu negali būti laikoma diskriminuojančia.

Lygių galimybių kontrolierius

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Bendrovė, teikdama paslaugas bei parduodama prekes, nepažeidė Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų, pagal

kurias, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokį diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta asmens ūkinės veiklos laisvės ir iniciatyvos sąvoka yra plati, ji grindžiama prigimtinė žmogaus asmens laisve ir prigimtinė teise turėti nuosavybę. Ši sąvoka apima teisę laisvai pasirinkti verslą, teisę laisvai sudaryti sutartis, sąžiningos konkurencijos laisvę, ūkinės veiklos subjektų lygiateisiškumą ir kt. Asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva – tai teisių galimybių visuma, sudaranti prielaidas asmeniui savarankiškai priimti jo ūkinei

veiklai reikalingus sprendimus. Ūkinės veiklos laisvė nėra absoliuti, asmuo ja naudojasi laikydamasis tam tikrų privalomų reikalavimų, apribojimų (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. gegužės 31 d., 2008 m. kovo 5 d., 2011 m. sausio 6 d. nutarimai). Kita vertus, pagal Konstituciją valstybė negali neribotai kištis į asmens ūkinę veiklą, todėl nustatoma apribojimais neleistina paneigti esmines ūkinės veiklos laisvės nuostatas, tokias kaip ūkinės veiklos subjektų lygiateisiškumas, sąžininga konkurencija ir kt. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose taip pat ne kartą yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją riboti asmens teisės ir laisvės, taip pat ūkinės veiklos laisvę galima, jeigu yra laikomasi šių sąlygų: tai daroma įstatymu; apribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; apribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2004 m. sausio 26 d., 2005 m. gegužės 13 d., 2010 m. vasario 26 d., 2011 m. birželio 21 d. nutarimai).

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriama mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.156 straipsnyje įtvirtintas sutarties laisvės principas, reiškiantis, jog šalys turi teisę laisvai sudaryti sutartis ir savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises bei pareigas, taip pat sudaryti ir šio kodekso nenumatytas sutartis, jeigu tai neprieštarauja įstatymams (CK 6.156 str. 1 d.). Draudžiama versti kitą asmenį sudaryti sutartį, išskyrus atvejus, kai pareigą sudaryti sutartį nustato įstatymai ar savanoriškas įsipareigojimas sudaryti sutartį (CK 6.156 str. 2 d.). Sutarties sąlygas šalys nustato savo nuožiūra, išskyrus atvejus, kai tam tikras sutarties sąlygas nustato imperatyviosios teisės normos (CK 6.156 str. 4 d.).

Kaip nustatyta iš Bendrovės rašytinių paaiškinimų ir iš interneto svetainėje www.eurovaistine.lt skelbiamų Taisyklių, šiuo metu Bendrovė parduodamų prekių kainoms taiko dvejopą nuolaidų sistemą, t. y., nuolaidos, taikomos visiems Bendrovės vartotojams, sulaukusiems 16 metų amžių, – Eurovaistinės lojalumo kortelės turėtojams, bei senatvės pensijos amžiaus sulaukusiems vartotojams – Senjorų kortelės turėtojams.

Pareiškėjas skunde teigia, kad jis, būdamas nedirbantis asmuo su negalia bei gaudamas mažas pajamas, atsiduria blogesnėje padėtyje nei asmenys, sulaukę pensinio amžiaus, nes Bendrovė taiko nuolaidų sistemą jų įsigyjamiems vaistams bei kitoms prekėms.

Atkreiptinas dėmesys, jog Lygių galimybių kontrolierius savo formuojamoje praktikoje ne kartą yra paminėjęs, jog, atsižvelgiant į didesnę vyresnių žmonių sergamumą, ribotas galimybes tęsti darbinę veiklą bei gauti už šią veiklą atitinkamas pajamas (įprastai vienintelis pajamų šaltinis – socialinio draudimo senatvės pensija), ribotas finansines ir fizines galimybes vykdyti ūkinę-komercinę veiklą bei gauti iš šios veiklos finansines pajamas – manytina, kad senatvės pensinio amžiaus sulaukę asmenys nėra panašiose, bet skirtingose aplinkybėse, nei jose atsiduria jaunesni asmenys. Senatvės pensinio amžiaus sulaukę asmenys yra objektyviai skirtingose aplinkybėse, skirtingoje socialinėje, ekonominėje, finansinėje aplinkoje nei tokio amžiaus nesulaukę asmenys. Dėl šios priežasties nėra objektyvių galimybių atlikti asmenų, sulaukusių senatvės pensinį amžių, ir asmenų, nesulaukusių šio amžiaus, palyginimą, kuris būtinas siekiant nustatyti galimą diskriminacijos faktą. Tarp šių skirtingų asmenų grupių, kurioms priskiriama pagal jų amžių ir socialinę padėtį, yra tokių skirtumų, kurie suponuoja jų atsiradimą nepanašiose, bet skirtingose aplinkybėse, ir todėl nėra teisinio pagrindo vertinti, ar senatvės pensinio amžiaus sulaukę asmenys yra traktuojami labiau palankiai vartotojų teisių apsaugos srityje, nei šio amžiaus nesulaukę asmenys buvo, yra ar galėtų būti traktuojami tokiose pačiose arba panašiose aplinkybėse (Lygių galimybių kontrolieriaus 2018 m. rugsėjo 18 d. sprendimas Nr. (18)SN-135)SP-92; 2018 m. spalio 4 d. sprendimas Nr. (18)SN-138)SP-98).

Lygių galimybių kontrolierius savo praktikoje tai pat yra konstatavęs, jog, atsižvelgiant į negalią turinčių asmenų labiau ribotas galimybes dirbti dėl sumažėjusio darbingumo, labiau ribotas finansines

ir fizines galimybes vykdyti ūkinę-komercinę veiklą ir gauti pajamas iš šios veiklos, manytina, kad tokios aplinkybės suponuoja negalią turinčių asmenų buvimą ne panašiose, bet skirtingose aplinkybėse, nei jose atsiduria negalios neturintys asmenys. Negalią turintys asmenys yra objektyviai skirtingose aplinkybėse, skirtingoje socialinėje, ekonominėje, finansinėje aplinkoje nei negalios neturintys asmenys. Dėl šios priežasties nėra objektyvių galimybių atlikti negalią turinčių asmenų ir negalios neturinčių asmenų palyginimą, kuris būtinas siekiant nustatyti galimą diskriminacijos faktą. Tarp šių skirtingų asmenų grupių yra esminių skirtumų, kurie suponuoja jų atsiradimą nepanašiose, bet skirtingose aplinkybėse, ir todėl nėra teisinio pagrindo vertinti, ar negalią turintys asmenys yra traktuojami labiau palankiai vartotojų teisių apsaugos srityje, nei negalios neturintys asmenys buvo, yra ar galėtų būti traktuojami tokiose ar panašiose aplinkybėse (Lygių galimybių kontrolieriaus 2018 m. spalio 4 d. sprendimas Nr. (18)SN-138)SP-98).

Atkreiptinas dėmesys, jog Bendrovė, tam tikrų klientų grupių atžvilgiu taikydama lengvatas, savo iniciatyva bei nuožiūra nustato minėtiems klientams teikiamų paslaugų kainas. Pažymėtina, kad pirmiau įvardintos verslo subjektų laisvės, sutarties laisvės principų nuostatos reiškia, jog Bendrovė negali būti imperatyviai įpareigojama taikyti lengvatas, nuolaidas specifinėms klientų grupėms.

Lygių galimybių kontrolieriui pavesta atlikti Lygių galimybių įstatymo priežiūrą. Pažymėtina, jog pagal šio įstatymo nuostatas paslaugų teikėjai bei prekių pardavėjai nėra įpareigoti taikyti nuolaidų, lengvatų asmenims, atsižvelgiant į jų negalią ar kitus požymius. Akcentuotina, jog lengvatų netaikymas asmenims su negalia (skirtingai nei asmenims, sulaukusiems pensinio amžiaus) negali būti traktuojamas kaip Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies, pagal kurią paslaugų teikėjai bei prekių pardavėjai privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas, pažeidimas. Priešingai, bet koks nukrypimas nuo lygių galimybių principo turėtų būti pagrįstas Lygių galimybių įstatyme nurodytomis išimtimis arba pateisinamas tik išskirtine asmenų grupės padėtimi, dėl kurios ji atsiduria iš esmės skirtingose aplinkybėse nei kiti nagrinėjamo paslaugų teikėjo ar prekių pardavėjo klientai, ir dėl to neįmanoma atlikti šių grupių tarpusavio palyginimo, siekiant nustatyti, ar kuri nors iš jų atsiduria blogesnėje padėtyje.

Nagrinėjamu atveju akivaizdu, jog galimybė įsigyti Senjorų kortelę sietina su asmens amžiumi, o ne su negalios (ne)turėjimu. Senjorų kortelės išdavimo tvarka laikytina pateisinama teisėtu tikslu, kurio siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, konstatuotina, jog Bendrovė nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasis Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierius

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti skundą nepagrįstu, nepasitvirtinus jame nurodytam pažeidimui.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Bendrovės vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Seimo kontrolierė,
pavadojanti lygių galimybių kontrolierių

Milda Vainiutė